

Kamen temeljac za 140. obljetnicu koprivničkog Crvenog križa (1881. – 2021.)

ADELA SOČEV

ZDRAVKO JANKOVIĆ

NIKOLA CIK

Jubilarnih 140 godina rada Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica obilježava sjećanjima na važne događaje iz svoje prošlosti, ali i najznačajnijim projektima u povijesti društva. Kroz proteklih 140 godina Društvo je razvijalo svoje djelatnosti prilagođavajući se zahtjevima vremena. Među značajnim djelatnostima u 21. stoljeću jesu dobrovoljno darivanje krvi, tečajevi prve pomoći za vozače i radnike, podjela socijalno-humanitarne pomoći stanovništvu u potrebi kroz Socijalnu samoposlugu te priprema i podjela obroka iz Pučke kuhinje koja upravo ove godine obilježava dva desetljeća kontinuiranog rada u Koprivnici. Unazad nekoliko godina društvo je preraslo lokalne okvire, postalo je nacionalno i međunarodno poznato i priznato. Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica posljednjih godina doživljava ekspanziju, ponajprije zahvaljujući povlačenju bespovratnih financijskih sredstava iz fondova Europske unije. Godina koja je prethodila obljetničkoj, bila je najteža i najizazovnija za sve segmente poslovanja koprivničkog Crvenog križa i to zbog globalne pandemije izazvane koronavirusom, no istovremeno je bila i najuspješnija jer su odobrena čak 3 projekta financirana bespovratnim sredstvima iz fondova Europske unije u ukupnom iznosu od 17,5 milijuna kuna. Najznačajniji je projekt gradnje novog Centra za pomoć u kući, vrijednog gotovo 15 milijuna kuna. Dokaz je to da je ova humanitarna institucija prerasla donedavne okvire te je na prekretnici i razvoju novog, modernog poslovanja i razvoja svojih usluga u svim segmentima. Kamen temeljac nove zgrade sa skladištem, veličine 1255 m², bit će najljepša rođendanska čestitka koprivničkom Crvenom križu i zalog za buduće generacije humanitaraca i volontera na području koprivničke Podravine.

Ključne riječi: obljetnica, Crveni križ, Koprivnica, pučka kuhinja, EU projekti

1. Uvod

Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica ima dugu i bogatu povijest djelo-

vanja na području grada Koprivnice i 11 okolnih općina: Drnje, Đelekovec, Gola, Hlebine, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Legrad, Novigrad Podravski, Pete-

ranec, Rasinja i Sokolovac. Najstariji poznati zapisi o djelovanju Crvenog križa u Koprivnici potječu iz osamdesetih godina 19. stoljeća. Naime, u jednome popisu društava Crvenog križa objavljenom u Budimpešti zabilježena je »filijala broj 6 Hrvatsko-slavonskog patriotskog pripomoćnog društva« u Kapronci (Koprivnici) koja je osnovana 1881. godine i koja je imala 11 članova.¹ Stoga se ta godina smatra osnutkom i početkom djelovanja Gradskog društva Crvenog križa u Koprivnici.

U 2021. godini Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica obilježava jubilej 140 godina rada. Jubilarnu godinu obilježavaju najznačajniji projekti u povijesti GDCK Koprivnica, financirani sredstvima Europske unije, ali i pandemija koronavirusa koja uvelike utječe na zdravlje i živote građana širom svijeta te mijenja u potpunosti način života svim stanovnicima. U 140 godina dugoj tradiciji GDCK Koprivnica razvijalo je svoje djelatnosti prilagođavajući se vremenu, a među značajnim djelatnostima u 21. stoljeću jesu dobrovoljno darivanje krvi, tečajevi prve pomoći za vozače i radnike, priprema i podjela obroka iz Pučke kuhinje, podjela socijalno-humanitarne pomoći stanovništvu u potrebi kroz Socijalnu samoposlugu i projekti financirani bespovratnim sredstvima iz Europske unije.

Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica preraslo je lokalne okvire unazad nekoliko godina. Postali smo nacionalno i međunarodno poznati i priznati. Prvi proveden europski projekt »Socijalna košarica«, financiran sredstvima Europskog socijalnog fonda u iznosu od 446 tisuća kuna, otvorio je vrata sudjelovanju i predstavljanju rada našeg društva na međunarodnim događanjima u organizaciji Europske komisije u Bruxellesu. Socijalna košarica je također proglašena najuspješnijim lokalnim EU projektom u Republici Hrvatskoj u

razdoblju 2016. – 2017. godine u kategoriji društvenih projekata.

Posljednja desetljeća djelovanja obilježili su zapaženi uspjesi u području rada s volonterima, s mladima i rada s darivateljima krvi. Podmladak Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica iz Osnovne škole Braća Radić iz Koprivnice osvojio je prvo mjesto i titulu državnih prvaka na 18. Natjecanju mladih Hrvatskog Crvenog križa koje je održano u svibnju 2014. godine u Novom Vinodolskom. Učenice 8. razreda Elizabeta Forjan, Adela Klen, Klara Kokša, Eva Čolak, Paula Gostović i Nikolina Rukelj, s mentoricom Lidijom Molnar, bile su jedine predstavnice iz naše županije, nakon što su pobijedile na međuzupanijskom natjecanju ekipe iz Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije. Nakon niza godina sudjelovanja na natjecanjima, bila je ovo prva titula državnih prvaka na natjecanju mladih.

Dobrovoljni darivatelji krvi na području koprivničke Podravine, zahvaljujući prikupljanju po gotovo 6 tisuća doza krvi svake godine, u hrvatskom su vrhu među društvima Crvenog križa u Hrvatskoj koja organiziraju akcije prikupljanja dobrovoljnog darivanja krvi. Koprivnica zauzima značajno treće mjesto s obzirom na prosjek, odnosno svaki deseti stanovnik koprivničke Podravine je dobrovoljni darivatelj krvi. Povijest darivanja krvi na našem je području bogata i duga jer su prve akcije bile organizirane 1955. godine. Zahvaljujući velikom broju darivatelja krvi, na području koprivničkog Crvenog križa je više od stotinu najzlatnijih darivatelja koji su dali krv 75 i više puta (žene) i 100 i više puta (muškarci).

U ovome članku nastojali smo prikazati podatke o djelovanju Crvenog križa u Koprivnici u najranijem razdoblju, odnosno u doba osnutka u drugoj polovini 19. stoljeća kako bismo na prikladan način obilježili 140. obljetnicu djelovanja. Detaljnije je opisano i razdoblje Prvog svjetskog rata (1914. – 1918.) kada je Crveni križ u Koprivnici doživio svojevrsnu obnovu svojeg djelovanja. U međuratnom razdoblju

1 KOVAČIĆ, Milivoj i suradnici: *Stazama dobrote: 120 godina Crvenog križa u Koprivnici (1881. – 2001.)*. Koprivnica: Nakladna kuća Dr. Feletar, 2001., 11.

Sl. 1. Pogodni logo GDCK Koprivnica izrađen povodom 140. obljetnice

ističe se djelovanje organizacija Podmlatka Crvenoga križa u koprivničkim školama i uspostava školske kuhinje. S obzirom na to da je upravo Pučka kuhinja značajno obilježila djelovanje GDCK u posljednja dva desetljeća prikupili smo podatke o tome razdoblju. Ove godine kada se obilježava 140 godina djelovanja Crvenog križa u Koprivnici željeli smo naglasiti ovu djelatnost jer upravo ove godine započinje gradnja objekta u kojem će biti smještena nova pučka kuhinja u Koprivnici. Podatci o djelovanju Crvenog križa u Koprivnici pronađeni su u objavljenoj literaturi, arhivi GDCK Koprivnica i Muzeju grada Koprivnice.

2. Osnutak i početak djelovanja Crvenog križa u Koprivnici

Osnivanje prvih društava Crvenog križa u Hrvatskoj vezano je za zbrinjavanje ranjenih vojnika i organizaciju brige za njihove obitelji tijekom okupacije Bosne i Hercegovine 1878. godine. Dakle, bilo je to petnaestak godina poslije osnutka Međunarodne organizacije Crvenog križa. Tada su se takva društva nazivala *Odbori za njegu i opskrbu ranjenih i bolesnih vojnika*. Prvi odbori za zbrinjavanje vojnika koji su stradali u sukobima tijekom austro-ugarske okupacije Bosne i Hercegovine osno-

vani su u Zagrebu, Osijeku, Zadru i drugim gradovima. Spomenuti odbori su prestali s radom po završetku sukoba u Bosni i Hercegovini, osim onoga u Zagrebu koji je 1879. godine preimenovan u *Hrvatsko patriotsko pripomoćno društvo za podporu ranjenih vojnika, vojničkih udova i siročadi*. To je društvo zatim pristupilo ugarskom društvu Crvenog križa i od tada nosi naziv Društvo Crvenog križa kraljevine Hrvatske i Slavonije.²

Filijala gore spomenutog *Hrvatskog patriotskog pripomoćnog društva za podporu ranjenih vojnika, vojničkih udova i siročadi* djelovala je u Koprivnici već 1881. godine kada je ujedno pristupila ugarskom Crvenom križu. Potvrdu toga nalazimo u izvještaju o djelovanju Crvenoga križa koji je objavljen u Budimpešti 1882. godine. Ondje se kao godina osnutka društva Crvenog križa u Koprivnici navodi upravo 1881. godina i da je tada imala 11 redovitih članova.³

Nažalost, ne znamo na koji je način djelovalo Društvo Crvenog križa u Koprivnici pred kraj 19. i na početku 20. stoljeća, ali prema trenutno dostupnim podatcima možemo zaključiti da je sačuvalo kontinuitet postojanja sve do 1914. godine kada je uslijed izbijanja Prvog svjetskog rata obnovljen rad. Naime, kada je u srpnju 1914. godine započeo Prvi svjetski rat, vladar Franjo Josip I. donio je odluku da je »briga za ranjene i bolesne vojnike stavljena je isključivo u nadležnost Crvenoga križa«. Stoga su u većini mjesta gdje su djelovale organizacije Crvenoga križa bile uspostavljene bolnice Crvenoga križa. Tako je bilo i u Koprivnici gdje je bolnica Crvenog križa bila smještena u sklopu zgrade Javne gradske bolnice. Osim brige o ranjenim vojnicima, Crveni križ je organizirao priku-

2 HUSINEC, Franjo. *Dr. Fran Gundrum Oriovčanin*. Križevci: Matica hrvatska Križevci, 2001., 149–150.

3 KOVAČIĆ, Milivoj i dr.: *Stazama dobrote: 120 godina Crvenog križa u Koprivnici (1881. – 2001.)*. Koprivnica: Nakladna kuća Dr. Feletar, 2001., 9–11.; SAČER, Dražen: *Iz povijesti Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica*. // *Podravski zbornik 2011.* (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2011., 209.

pljanje novca, prehrambenih namirnica, odjeće i sanitetskog materijala. Istodobno su pozivani liječnici i civili da se uključe u rad Crvenog križa. Stoga su u Koprivnici organizirani tečajevi za bolničarke-volonterke Crvenog križa.⁴

Obnoviteljska skupština Podružnice Crvenog križa u Koprivnici sazvana je na poticaj Središnjice Crvenog križa u Zagrebu. Skupštinu je sazvaio koprivnički odvjetnik dr. Lavoslav Fischer 1. kolovoza 1914. godine, dakle, na početku rata. Skupština je održana u gradskoj vijećnici. Poziv je naišao na odobravanje tadašnjeg gradonačelnika Frana Kamenara koji je potaknuo gradske vijećnike da prisustvuju skupštini Crvenog križa i uključe se u rad društva. Skupština je bila uspješna i dobro posjećena pa je izabrano rukovodstvo koprivničke podružnice Crvenoga križa. Za predsjednicu je izabrana barunica Ludmila Inkey de Pallin rođena grofica Denym. Odvjetnik Fischer izabran je za tajnika, a za blagajnika liječnik dr. Julijo Scheyer. U Upravni odbor Podružnice Crvenog križa ušli su: gradonačelnik Fran Kamenar, obrtnik medicar Josip Sulimanović i budući koprivnički gradonačelnik Ivan Kraljić.⁵ Ova imena odaju da su članovi Crvenog križa u Koprivnici tada bili ugledni i imućniji građani koji su mogli u materijalnom smislu doprinostiti radu Crvenog križa.

Pošto je u doba Prvog svjetskog rata bio ograničen, pa čak i zabranjen rad svim društvima, osim onima koja su se bavila humanitarnim radom, organizacija Crvenoga križa slobodno je razvijala svoju djelatnost. Ipak, nije u tome bila usamljena jer se dobrotvornim i humanitarnim radom bavilo i *Gospojinsko društvo* koje je okupljalo žene koje su na različite načine pri-

Sl. 2. Barunica Ludmila Inkey

kupljale pomoć za ranjene vojnike i njihove obitelji.⁶

Dio osoba koje su sudjelovale u radu bolnice Crvenog križa u doba Prvog svjetskog rata zabilježen je na zajedničkoj fotografiji snimljenoj u dvorištu te bolnice. Na fotografiji je barunica Ludmila Inkey i kćer joj *baronessa* Lilly Inkey, a uz njih su koprivnički gradonačelnik Fran Kamenar i dr. Lav Fischer. Tu su liječnici Dimitrije (Mita) Ožegović i Zlatoje Krotin koji je ujedno bio i vojni zapovjednik. Uz njih su djevojke iz uglednih koprivničkih obitelji koje su osposobljene za njegovanje ranjenika na tečajevima za medicinske sestre.⁷ Naime, barunica Ludmila Inkey je u suradnji s gradonačelnikom Franom Ka-

4 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka, Dražen ERNEČIĆ: *Crveni križ Koprivnice u Prvom svjetskom ratu*. // Slobodni i kraljevski grad Koprivnica u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918., katalog izložbe, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2014., 25.

5 Isto, 26; KOVAČIĆ, Milivoj i dr.: *Stazama dobrote: 120 godina Crvenog križa u Koprivnici (1881. – 2001.)*. Koprivnica: Nakladna kuća Dr. Feletar, 2001., 11–13.

6 JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka, Dražen ERNEČIĆ: *Crveni križ Koprivnice u Prvom svjetskom ratu*. // Slobodni i kraljevski grad Koprivnica u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918., katalog izložbe, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2014., 26.

7 Isto, 26., 50.; KOVAČIĆ, Milivoj i dr.: *Stazama dobrote: 120 godina Crvenog križa u Koprivnici (1881. – 2001.)*. Koprivnica: Na-

menarom 1915. godine organizirala tečaj za bolničarske volonterke koji je održan u Javnoj gradskoj bolnici, a pohađale su ga uglavnom djevojke iz uglednih koprivničkih obitelji. One su obučavane za pružanje prve pomoći, previjanje rana i rad u bolnici kako bi mogle pomagati liječnicima pri zbrinjavanju ranjenika. Na fotografiji iz toga doba vidljivo je da su imale propisani znak crvenog križa na nadlaktici i na pokrivalu za glavu.

Za obnovu rada društva velike zasluge imaju koprivnički odvjetnik Lavoslav Fischer, gradonačelnik Fran Kamenar i drugi, a posebno mjesto pripada barunici Ludmili Inkey. Barunica Ludmila Inkey živjela je u Rasinji, a bila je poznata i prije rata kao dobrotvorka, humanitarka i društvena osoba. Vidjevši strahote rata i posljedice koje je izazivao, osim prikupljanja i dijeljenja hrane, prihvatila je ulogu predsjednice Društva Crvenog križa. Svojim je radom stekla veliki ugled, pa je bila članica mnogih tadašnjih društava koja su također promicala vrednote humanosti, pomaganja i skrbi o bližnjima. Danas uspomenu na nju održava Općinsko društvo Crvenog križa u Rasinji.

3. Tradicija školskih i pučkih kuhinja u Koprivnici

Iz povijesnih izvora doznajemo da je u prvoj polovini 18. stoljeća u Koprivnici djelovala ubožnica s hospitalom u koju su se sklanjali ubogi stanovnici grada pogođeni siromaštvom, glađu i bolestima. Iako su gradske vlasti brinule za samu zgradu i imenovala povjerenika koji je vodio tu ubožnicu ili hospital, šticićnici su sami za sebe nabavljali hranu, odjeću i druge potreštine proseći po gradu. Tako su se uzdržavali zahvaljujući milodarima i empatiji građana Koprivnice prema svojim najslabijim sugrađanima. Ovaj je hospital kasnije

Sl. 3. Fotografija snimljena kod bolnice Crvenog križa u Koprivnici (MGK, Zbirka fotografija i foto albuma, inv. br. 11976 /5298)

bio temelj za osnutak javne gradske bolnice.

Neimaština nije bila prisutna u Koprivnici i okolici samo u 18. stoljeću, nego i u drugim povijesnim razdobljima. Njome su posebno pogođena djeca, a najčešće u doba ratova, epidemija i sličnih kriza. U doba kada su uglavnom sva djeca bila uključena u obrazovni sustav takvi su problemi bili jasnije vidljivi, ali ih se je moglo pokušati riješiti na konkretan način. U tome je važnu ulogu imala organizacija Podmlatka Crvenog križa koja je djelovala u koprivničkoj pučkoj školi. Preporuka za osnivanje »Podmlatka Crvenoga krsta« došla je u školu iz upravnog Odjeljenja za prosvjetu i vjere 13. veljače 1923. godine.⁸ Prema svemu sudeći, Podmladak je ubrzo osnovan jer je na godišnjicu vjenčanja kraljevskog para Aleksandra i Marije Karadorđević 8. lipnja 1925. godine obilježen i »Dan Crvenoga Krsta«. Tom prigodom »školskoj mladeži objašnjena je plemenita svrha društva CK, te je nešto među šk. mladeži, a najviše u gradu sabrano D 727.25 i otpremljeno Glavnom odboru DCK u Beogradu.« Iste godine su učiteljice Ivka Hanžek i Pavica Blašković osnovale pododbore Podmlatka Crvenog križa u nižim razredima pučke škole. Od tada je redovito svake go-

kladna kuća Dr. Feletar, 2001., 15.; MGK, Zbirka fotografija i foto albuma, inv. br. 11976 /5298

8 MGK, Spomenica osnovne škole u Koprivnici, 1922. – 1939.

dine početkom lipnja obilježavan »Dan Crvenoga krsta« prigodnim predavanjima za učenike, predstavama, prodajom tombole ili lutrije za humanitarne svrhe i sličnim akcijama. U vrijeme jake zime početkom 1929. godine Podmladak Crvenoga križa prikupio je 140 kg brašna koje je poslano školskim kuhinjama u Kočerini i Soviče u Hercegovini.⁹ U školskoj spomenici 1931. godine zabilježeno je da je učitelj Mato Sudeta (1896. – 1988.) bio osnivač, tajnik i »glavni radnik« u Mjesnom odboru društva Crvenoga križa.¹⁰

U rujnu 1931. godine počele su pripreme za osnivanje školske kuhinje o čemu je javnost informirana u lokalnim novinama, a podatci su pažljivo bilježeni i u školskoj spomenici. Školska kuhinja otvorena je 20. studenoga 1931. godine.¹¹

Podmladak Crvenoga križa u koprivničkoj osnovnoj školi bio je najaktivnije društvo u školi na koje je očito bio ponosan i upravitelj škole Gustav Ričl koji je više puta zabilježio pohvale na stranicama školske spomenice i dao izvještaj za novine, te je te novinske članke unio i u samu spomenicu. Redovito je izvještavao o radu školske kuhinje Podmlatka Društva Crvenoga križa (P. D. C. K.) 1930-ih godina. Osim toga, Podmladak je tradicionalno organizirao božićne priredbe i druge proslave u školi kao što je proslava Majčinog dana i drugo. Posebno treba istaknuti da je zahvaljujući Ferijalnoj koloniji Crvenoga križa omogućeno da učenici i nastavnici osnovne škole i gimnazije iz Koprivnice borave na ljetovanju u Bakarcu kraj Bakra. Godine 1932. bio ih je čak 70, a sačuvane su i fotografije.¹²

Prehrana u školskoj kuhinji započela je oko mjesec dana poslije početka školske godine nakon što je dovršeno pri-

Sl. 4. Otvorenje školske kuhinje 1931. godine (MGK, Spomenica osnovne škole)

Sl. 5. Priprema obroka u školskoj kuhinji 1934. godine (MGK, Spomenica osnovne škole)

kupljanje prehrambenih namirnica. Tako je školska kuhinja ponovno počela s radom 17. listopada 1932. godine i radila je do 13. travnja 1933. godine jer je do toga vremena bilo namirnica za pripremu obroka, a djeca su se od tada sama mogla lakše snaći za užinu uz voće i povrće. Djeca su u pratnji učitelja ponovno išla u Bakarac na ljetovanje od 15. srpnja do 10. kolovoza 1933. godine. Iz kasnijih zapisa doznajemo da su takva ljetovanja bila namijenjena prvenstveno djeci kojima je trebao fizički oporavak zbog slabijeg zdravlja i neuhranjenosti.¹³

9 Isto.

10 Spomenica; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Podravske učiteljske trolist: Đuro, Mate i Zlata Sudeta u prvoj četvrtini dvadesetog stoljeća.* // *Podravske zbornik* 31, 2005. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2005., 233–251.

11 MGK, Spomenica osnovne škole u Koprivnici, 1922. – 1939.

12 Isto.

13 Isto.

Uprava škole započela je početkom školske godine 1933./1934. s gradnjom Doma Podmlatka Crvenog križa u Koprivnici. Ondje je trebala biti smještena školska kuhinja, obdanište i čitaonica. Opširni članak o tome pothvatu objavljen je u Podravskim novinama. Bila je to dogradnja uz školsku zgradu koja je sagrađena 1891. i 1892. godine. Članci o napretku gradnje Doma Podmlatka Društva Crvenog križa u Koprivnici redovito su objavljivani u Podravskim novinama, ali i u Jutarnjem listu, a u školskoj spomenici priložene su i fotografije.¹⁴ Nakon što je sagrađen Dom i u njemu smještena školska kuhinja za prehranu siromašne djece ona je koristila svima koji su bili gosti škole. Tako je bilo kada je u Koprivnici održan Župski prednjački tečaj u ožujku 1934. godine, zatim kada su u Koprivnici boravili Mali harmonikaši iz Maribora 19. svibnja 1934. godine, te pitomci Zavoda za odgoj slijepice djece u Zagrebu nekoliko dana kasnije. U tome je prostoru mjesno Društvo rezervnih oficira održalo 17. prosinca 1934. godine priredbu povodom rođendana pokojnog kralja Aleksandra Karađorđevića to je bila »prva javna priredba u novopodignutoj dvorani odnosno Domu P. D. C. K.«.¹⁵ Iste godine u dvorani su dvije umjetničke slike, djela akademskog slikara Stjepana Kukca, koje prikazuju kralja Petra II. Karađorđevića u sokolskoj odori i reljef glave kralja Aleksandra.¹⁶ Zanimljiv je podatak da je 1935. godine dnevno osim oko 150 djece, obroke u školskoj kuhinji dobivalo i desetak siromašnih građana.¹⁷ Kasnije se taj broj povećao. Pred kraj školske godine 1937./1938. u spomenici je zabilježeno: »Kuhinja Podml. Dr. Crv. Krsta radila je od početka novembra 1937. do kraja aprila 1938. U kuhinji se je prehranjivalo dnevno oko 150 škol. djece i 20 siromaka grada Koprivnice. Djeca su dnevno dobivala objed, koji se redovito sastojao od juhe, variva,

14 Isto.

15 Isto.

16 Isto.

17 Isto.

više puta s mesom ili tjesteninom. Kuhinja je izdržavana dobrovoljnim prinosima građana Koprivnice, te potporom gradskog poglavarstva u Koprivnici i Doma narodnog zdravlja u Virovitici. Kuhinju je vodio upravitelj škole Crljenjak Martin, uz pomoć učiteljice Crljenjak Ivane.«¹⁸ Stoga ovu školsku kuhinju Podmlatka Crvenoga križa s pravom možemo smatrati pretečom pučke kuhinje u Koprivnici.

4. Dva desetljeća djelovanja Pučke kuhinje u Koprivnici

Završetkom Domovinskog rata pa do 1997. godine sagledavajući posljedice rata vidjelo se da jednom dijelu naših sugrađana nedostaju određene socijalne i druge potpore. Jedan od značajnijih pomaka u razvijanju socijalnih usluga je sagledavanje problema vezanih uz demografska kretanja na području Grada Koprivnice i 11 općina koja pokazuju sve veći trend starenja stanovništva. Samim time kod jednog djela starijih osoba dolazi do smanjenja psihofizičkih sposobnosti, a koje se odražavaju na normalno funkcioniranje u svakodnevnom životu.

Iskustva socijalnih radnika, patronažnih i drugih službi koje su svakodnevno u kontaktu s osobama smanjenih psihofizičkih sposobnosti na terenu, svjedoče o tome da su mnogi naši sugrađani ovisni o svakodnevnoj pomoći drugih osoba.

U travnju 1999. godine Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica provelo je anketu na području grada Koprivnice s ciljem da se ispituju potrebe za organiziranjem pomoći i njege osobama smanjenih sposobnosti. U anketi su obuhvaćene 94 osobe od kojih se oko 60 % izjasnilo za potrebu osiguranja svakodnevne prehrane. U anketi su obuhvaćene osobe do 50 godina – 10,75 %, od 51. – 65. godine 10,75 % i iznad 65. godine 78,50 %. Anketom je obuhvaćeno 24 % muškaraca i 76 % žena. Od anketiranih 47,61 % žive sami. Bili su

18 Isto.

to pokazatelji koji su bili osnova za pokretanje Projekta pružanja pomoći i njege u kući, a koji je obuhvaćao nabavu i dostavu obroka u kuću, obavljanje jednostavnih kućanskih poslova, pomoć pri održavanju osobne higijene i zadovoljavanje drugih potreba korisnika u potrebi.

Kako su sve predradnje oko namjere za realiziranje adaptacije Gradske kuhinje napravljene, Odbor Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica na svojoj je sjednici 12. ožujka 1999. godine usvojio Projekt pružanja usluga pomoći osobama treće životne dobi kojeg upućuje Gradu Koprivnici na razmatranje i usvajanje. Grad Koprivnica je na svojim tijelima, temeljem ranijih razgovora i Projekta upućenog od Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica 6. svibnja 1999. godine usvojio Elaborat o socijalno zaštitnim aspektima opravdanosti adaptacije objekta GD CK Koprivnica za potrebe javne kuhinje i Službe za pomoć i njegu u kući grada Koprivnice. Bila je to konačna potvrda za pristup realizaciji izgradnje Gradske kuhinje.

Nositelji projekta bili su Grad Koprivnica i Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica, budući da je postojala potrebna infrastruktura i materijalna i kadrovska, odnosno objekti i djelatnici. Projektom je predviđena adaptacija zgrade u kojoj bi u prednjem dijelu bila kuhinja i restoran za 50 osoba s linijom posluživanja, te mogućnosti izdavanja obroka za dostavu u kuću, uz sanitarne i druge potrebne prostorije. Financijska sredstva osigurali su Grad Koprivnica i Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica. Na osnovu projektnog zadatka, izrada projektne dokumentacije povjerena je FORMA BIROU d.o.o. iz Koprivnice na osnovu javnog natječaja. Temeljem projektne dokumentacije, 19. srpnja 1999. godine izdana je građevinska dozvola, a koja je bila temelj za raspis natječaja za izvođača radova i nadzor adaptacije objekta. Za izvođača radova izabrana je tvrtka MOD d.o.o. iz Koprivnice, a nadzor je povjeren tvrtki COART d.o.o. iz Koprivnice. Adaptacija objekta počela je u drugoj polovini 1999. godine.

U postojećoj zgradi, koja je bila predviđena za adaptaciju, od 1991. godine bili su smješteni prognanici i izbjeglice koji su morali tih kriznih godina napustiti svoje domove. Do početka adaptacije i iseljenja zadnjih korisnika, svoj privremeni boravak našlo je gotovo 80 osoba. Za sve njih bila je organizirana prehrana u kojoj su pripremi i djelomično sami participirali. Početkom adaptacije zgrade ustanovilo se da se moraju napraviti neki radovi, a koji nisu bili planirani ni predvidljivi. Posebno se to odnosilo na iskop zemlje u prednjem dijelu zgrade. A kako bi se to riješilo u pomoć u odvozu zemlje iz prednjih prostorija priskočili su volonteri, članovi Odbora, pripadnici Hrvatske vojske u Koprivnici i zaposlenici. Ti su radovi trajali nekoliko dana, čime su i ovaj put dobri ljudi pomogli kada je to trebalo.¹⁹

Adaptacija objekta završena je krajem travnja 2001. godine, kada su završene sve radnje i obavljen tehnički pregled adaptiranog objekta. U realizaciji su još pomogli Elektra Koprivnica, Podravka Koprivnica, Komunalac Koprivnica, te mnogi volonteri i pripadnici Hrvatske vojske koji su dali svoj doprinos u čišćenju objekta prije i poslije adaptacije, a u nabavi opreme Društvo Crvenog križa Koprivničko-križevačke županije i Hrvatski Crveni križ. Ukupni iznos troškova adaptacije objekta za gradsku kuhinju iznosio je 1.514.959,03 kn.

Kako su se radovi na adaptaciji bližili kraju, počele su sve pripreme oko funkcioniranja i početka rada kuhinje, kao što je kalkulacija o visini cijene obroka koja je usklađivana s Gradom Koprivnicom i Centrom za socijalnu skrb Koprivnica. Odbor Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica na svojoj je sjednici prihvatio ugovore između Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica i Grada Koprivnice i Centra za socijalnu skrb o financiranju obroka u Gradskoj kuhinji. Tada je ugovorena cijena obroka koju plaća grad 12,00 kuna te 2,00 kune za dostavu obroka, a koju će plaćati

¹⁹ Ovaj dio rada izrađen je uz pomoć gospode Anice Desnica koja je svoja sjećanja podijelila s autorima članka.

i članovi Crvenog križa i njihovih obitelji, dok je Centar za socijalnu skrb Koprivnica ugovorio cijenu od 14,00 kuna za obrok te 3 kune za dostavu obroka.

Članovi Odbora Gradskog društva Crvenog križa su: Mladen Antolić, Katarina Crikvenec-Ormuš, Anica Desnica, Aleksandra Đerđ, Zdravko Fajt, Veronika Friščić, Štefanija Jembrek, Zlatko Jer-tec, Radovan Knežević, Dragica Kramarić, Josip Petras, Ante Predragović, Marija Predragović, Velimir Rokić, Dražen Sačer, Ljiljana Šajatović Ivanković i Snježana Zrinski. Predsjednik je bio Dražen Sačer, dr. medicine. Zaposlenici u Gradskom društvu Crvenog križa Koprivnica tada su bili: tajnica Ljubica Alvađ, računovođa Marija Glavica, organizator DDK Zdravko Janković i kuharica Štefica Barešić.

Završetkom radova adaptacije i ishođenjem uporabne dozvole za adaptirani objekt stečeni su uvjeti za početak rada Gradske kuhinje u Koprivnici. Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica istovremeno je pripremalo Državno natjecanje mladih Hrvatskog Crvenog križa, kojemu smo bili domaćini u svibnju 2001. godine, izdavanje monografije o povijesti Crvenog križa u Koprivnici, te je to bila prilika i za službeno otvorenje Gradske kuhinje. Gradonačelnik Grada Koprivnice tada je bio Dražen Sačer koji je i sam veliki humanitarac i član Crvenog križa. Svečano otvorenje održano je 15. svibnja 2001. godine. I tada smo bili uvjereni da našem gradu nedostaje jedna takva socijalna aktivnost, koja se kasnije pokazala opravdanom. Otvorenjem kuhinje stečeni su uvjeti za dodatno socijalno zbrinjavanje naših građana, omogućavajući mnogima od njih barem jedan topli obrok dnevno.

U svibnju 2001. godine u kuhinji se počelo pripremati dnevno 30-ak obroka koje su korisnici konzumirali u prostoru predviđenom za restoran. Mnogi su tada bili zahvalni što mogu jednom dnevno pojesti topli obrok. Kako se djelatnost razvijala, tijekom godine rastao je i broj obroka koji su dnevno pripremani za korisnike. Istovremeno se pokazala potreba dostave

obroka onima koji nisu u mogućnosti doći po obrok u Crveni križ. Činom dostave obroka u kuću ili stan svakodnevno se uspostavila komunikacija koju osobe koje su same prihvaćaju sa zahvalnošću. Ipak ih netko posjeti i pita kako su.

U kuhinji su tada zaposleni Štefica Barešić i Mladen Gabaj. Prve godine rada, od svibnja 2001. godine u Gradskoj kuhinji pripremljeno je 12.770 obroka, a već 2002. godine 25.046 obroka, dok je na kućne adrese korisnika dostavljeno 10.050 obroka. Nakon dva desetljeća neprekinutog rada, 2021. godine, u kuhinji se priprema više od 50 tisuća obroka. U dva desetljeća rada, u kuhinji je tako pripremljeno više od 777 tisuća obroka za korisnike u socijalnoj potrebi s područja Koprivnice.

Zahvaljujući EU projektu pod nazivom »Centar za pomoć u kući Koprivnica« Pučka kuhinja trebala bi do 2023. godine preseliti u novi prostor u Herešinskoj ulici 33 u Koprivnici. Tamo će se izgraditi Centar, sastavni dio kojeg će biti kuhinja, dnevni boravak za umirovljenike i prihvatilište za beskućnike, čime će se stvoriti uvjeti za proširenje postojećih i razvoj novih socijalnih usluga. Projekt je odobren u okviru natječaja Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije pod nazivom »Unapređivanje infrastrukture za pružanje socijalnih usluga u zajednici kao podrška procesu deinstitucionalizacije – druga faza«. Operativni program »Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.« Nositelj projekta je Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica, a partneri su Grad Koprivnica i Centar za socijalnu skrb Koprivnica. Grad Koprivnica darovao je zemljište u Herešinskoj ulici koje ima površinu 2.455 m². Ukupna vrijednost projekta i iznos koji sufinancira Europska unija je 14.884.891,35 kuna, a razdoblje provedbe projekta je 36 mjeseci, od 15. svibnja 2020. godine do 15. svibnja 2023. godine. Nesumnjivo da je ovo najznačajniji projekt u povijesti postojanja Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica.

Sl. 6. Priprema obroka u Pučkoj kuhinji GDCK Koprivnica (Arhiva GDCK Koprivnica)

Sl. 7. Božićni ručak u Pučkoj kuhinji (Arhiva GDCK Koprivnica)

Projektom »Centar za pomoć u kući Koprivnica«, GD CK Koprivnica izgradit će se potpuno novi objekt čime će se stvoriti kvalitetniji kapaciteti za socijalne usluge koje GD CK Koprivnica pruža, ali i za razvoj novih socijalnih usluga u cilju deinstitucionalizacije korisnika. Uz gradnju i kompletno opremanje prostora kuhinje i svih ostalih prostora, povećat će se kapacitet pripreme obroka za dvostruko, a ujedno će se nabaviti dva vozila za nabavu namirnica i dostavu obroka, skladišni prostor će biti opremljen hladnjačama i viličarem, a skladištu će biti omogućen pristup kamionima s prikolicom. Novo i moderno

zdanje značit će prekretnicu u širenju pružanja usluga dostave gotovih obroka, osim na gradskom području i na općinska područja na kojima djeluje koprivnički Crveni križ.

5. Zaključak

Gradsko društvo Crvenog križa Koprivnica posljednjih godina doživljava ekspanziju svojeg poslovanja što je započelo 2013. godine kada je za ravnateljicu imenovana Adela Sočev, diplomirani politolog, te zahvaljujući povlačenju bespovratnih financijskih sredstava iz fondova Europske unije. Redovne djelatnosti, a to su priprema obroka u Pučkoj kuhinji, organizacija akcija dobrovoljnog darivanja krvi, tečajevi prve pomoći za vozače i radnike, napreduju i moderniziraju se svake godine. Djelatnosti su već 2014. godine proširene Socijalnom samoposlugom, a socijalno-humanitarna pomoć stanovništvu svake godine je sve značajnija te doseže godišnje iznos od oko pola milijuna kuna.

Volonteri koprivničkog Crvenog križa bili su zapaženi i vrlo aktivni sudionici izvanrednih situacija koje su se događale u Hrvatskoj, a to su poplava u Drnju i Slavoniji 2014. godine, migrantska kriza 2015. i 2016. godine, potresi u Zagrebu i Sisačkomoslavačkoj županiji 2020. i 2021. godine kao i pandemija koronavirusa 2020. i 2021. godine.

Godina koja je prethodila obljetničkoj, bila je najteža i najizazovnije za sve segmente poslovanja koprivničkog Crvenog križa i to zbog globalne pandemije izazvane koronavirusom, no istovremeno je bila i najuspješnija jer su odobrena čak 3 projekta financirana bespovratnim sredstvima iz fondova Europske unije u ukupnom iznosu od 17,5 milijuna kuna. Paralelno s razvojem materijalnih uvjeta, koprivnički Crveni križ se razvijao i kadrovski, a posebice zapošljavanjem visokoobrazovanih kadrova iz čega je i proizašla kruna 140. obljetnice postojanja, a to je početak gradnje novog Centra za pomoć u

kući. Dokaz je to da je ova humanitarna institucija prerasla donedavne okvire te je na prekretnici i razvoju novog, modernog poslovanja i razvoja svojih usluga u svim segmentima.

Punu podršku nastojanjima i radu pružaju i Grad Koprivnica i svih 11 općina, volonteri okupljeni u općinama, tvrtkama, našem Odboru i Skupštini. Kamen temeljac nove zgrade sa skladištem, veličine 1255 m², bit će najljepša rođendanska čestitka koprivničkom Crvenom križu i zalag za buduće generacije humanitaraca i volontera na području koprivničke Podravine.

Sl. 8. Izgled buduće zgrade Centra za pomoć u kući Koprivnica (Arhiva GDCK Koprivnica)

Zaposlenici GDCK Koprivnica 2021. godine

- Adela Sočev, dipl. politolog – ravnateljica
- Zdravko Janković – voditelj službe za zdravstvene, socijalne i humanitarne programe
- Jelena Premec Pavešić – voditeljica službe općih poslova i EU projekata
- Petra Vrbanić Lončar – voditeljica financijskih poslova
- Mladen Gabaj – suradnik za humanitarne poslove i koordinaciju
- Kristijan Kolarek – voditelj kuhinje i glavni kuhar
- Matija Solarić – kuhar
- Božica Gašpar – dostavljačica obroka i humanitarne pomoći
- Mateja Remetović – stručna suradnica za projekte (Projekt Centar za pomoć u kući)
- Karlo Ganžulić – stručni suradnik za projekte (Projekt Volonter penzioner)
- Andreja Brozović – projektna asistentica (Projekt Volonter penzioner)

Odbor Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica (2020. – 2024. godina)

- Vjekoslav Štimac – predsjednik
- Ljiljana Šajatović-Ivanković – potpredsjednica
- Lidija Petras – potpredsjednica
- Anica Desnica
- Zvonko Jakupić
- Mirjana Klasić
- Dragica Kramarić
- Stjepan Lončar
- Zvonimir Šašek

Summary

The cornerstone for the 140th anniversary of the Koprivnica branch of the Croatian Red Cross (1881-2021)

The City Society of the Red Cross Koprivnica celebrates its 140th anniversary through memories of important events from its past and also through the most significant projects from Society's history. Over the past 140 years, the Society has developed its activities by adapting to the requirements of the current time. Among the significant activities in the 21st century are voluntary blood donor programs, first aid courses for drivers and workers, and distribution of social and humanitarian aid to the population in need through food banks and through the soup kitchen where meals are being prepared and distributed. Moreover, this year, Koprivnica's soup kitchen marks its two decades of continuous work and existence. In recent years, the Society has become nationally and internationally known and recognized and it has been experiencing expansion, primarily due to the European Union funding. The year preceding the anniversary was the most difficult and challenging one for all business segments due to the global coronavirus pandemic. Nonetheless, at the same time, it was the most successful one because as many as 3 projects financed from the European Union funds were approved, bringing the total amount of founding to 17.5 million kunas. The most significant project is the construction of the new Center for Help at Home, worth almost 15 million kunas. What the mentioned information proves is that this humanitarian institution is at a turning point in the development of new, modern business, and the development of its services in all segments. The cornerstone of the new 1255 m² building with a warehouse will be the most beautiful birthday card to the Koprivnica branch of the Croatian Red Cross and a pledge to future generations of humanitarians and volunteers in this part of Podravina.

Izvori

- Arhiva Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica
- MGK, Spomenica osnovne škole u Koprivnici, svezak 1922. – 1939.
- MGK, Zbirka fotografija i foto albuma

Literatura

- ANIĆ, Božica; PERŠIĆ KOVAČ, Vesna: *Prilog poznavanju djelatnosti društava u Koprivnici i okolici uoči i tijekom Prvog svjetskog rata.* // Podravina, vol. 11, br. 21, Koprivnica, 2012., 57–76.
- CIK, Nikola: *Povijest zdravstva u Koprivnici i okolici.* // Oni i mi: Povijest javnog zdravstva u Koprivnici i okolici, katalog izložbe. Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2020., 9–19.
- HUSINEC, Franjo; *Dr. Fran Gundrum Oriovčanin.* Križevci: Matica hrvatska Križevci, 2001.
- JALŠIĆ ERNEČIĆ, Draženka; Dražen ERNEČIĆ: *Crveni križ Koprivnice u Prvom svjetskom ratu.* // Slobodni i kraljevski grad Koprivnica u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918., katalog izložbe, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2014., 25–27.
- KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Podravski učiteljski trolist: Đuro, Mate i Zlata Sudeta u prvoj četvrtini dvadesetog stoljeća.* // Podravski zbornik 31, 2005. (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2005., 233–251.
- KOVAČIĆ, Milivoj i dr.: *Stazama dobrote: 120 godina Crvenog križa u Koprivnici (1881. – 2001.).* Koprivnica: Nakladna kuća Dr. Feletar, 2001.
- SAČER, Dražen: *Iz povijesti Gradskog društva Crvenog križa Koprivnica.* // Podravski zbornik 2011. (ur. Dražen Ernečić), Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2011., 209–222.